

El dret dels pobles quan un es troba al mig

Maria Borgström*

Em dic Maria Borgström i vaig néixer a l'Argentina. Als divuit anys em vaig traslladar a Suècia. La meua vida professional i científica l'he dedicada a l'estudi del desenvolupament del bilingüisme, la identitat, la cultura i la integració de nens pertanyents a minories ètniques. Mitjançant els meus estudis i la meua vida professional he conegut la realitat de molts joves que diuen que es troben «al mig».

Us presentaré una d'aquestes persones a través d'un testimoni escrit: una carta on l'Helena explica com ha percebut ella la seva vida a Suècia.

Jo sóc l'Helena

Vaig néixer a l'Argentina el 1977. El meu pare s'estava al Brasil i la meua mare i jo ens n'hi vam anar. Tots dos havien hagut de desaparèixer del país (l'Argentina) per problemes polítics: la dictadura. Després vam viatjar a Suècia. Vam viure uns anys al sud, a Ronneby, i, quan va néixer el meu germà Ernesto, vam anar a Estocolm. Ens van donar una casa a Rinkeby (un barri multicultural als afores d'Estocolm), com a tots els emigrants. Els meus pares es van separar. L'Ernesto i jo anàvem a una guarderia de parla sueca i hispana. El meu pare va morir quan jo tenia cinc anys. Vaig començar a anar a l'escola d'Askeby, on vaig fer el primer grau. Després, quan estava a punt de començar el segon grau, vam tornar a l'Argentina. Hi vaig començar l'escola i, al principi, tenia problemes amb la llengua i la manera d'estudiar, però aviat m'hi vaig acostumar i vaig acabar sent la millor alumna.

---

* Maria Borgström és doctora en Pedagogia per la Universitat d'Estocolm. Investiga temes relacionats amb la identitat, la cultura i l'idioma. Ha treballat com a professora d'idioma matern a Estocolm (1980-1987) i ha fet cursos sobre bilingüisme, coneixement cultural i comunicació intercultural al Departament d'Espanyol i Portuguès i al Centre d'Investigació Bilingüe (Estocolm) el 1996.

Adreça professional: Institució de Pedagogia i Departament d'Espanyol i Portuguès. Universitat d'Estocolm. 10191 Stockholm. E-mail: maria@ped.su.se

A l'Argentina vam viure gairebé sempre al camp. Tenia uns deu gats, una gossa i altres animals; hi havia una mica de tot. M'encantava aquella vida, però volia tornar a Suècia. El 1986 vam tornar a Suècia. Com que havia estudiat tant espanyol, m'havia oblidat del suec i vaig haver de fer un curs de preparació. Hi vaig anar durant els últims mesos de quart. A cincquè vaig començar en una classe comuna. Així doncs, vaig tornar a Askebyskolan i a Rinkeby. Havia perdut el contacte amb tots els meus amics i vaig haver de començar de nou. Quan vaig començar sisè ens vam traslladar a Tumba.

Aquest va ser el pitjor xoc de la meva vida. Havia viscut a Rinkeby, on només hi ha emigrants, i havia arribat a una escola on només hi ha suecs. Mai havia vist tants suecs. El meu idioma va canviar dràsticament (cosa que ha estat una gran ajuda per a la meva vida actual).

Després vaig començar el *högstadiet*, el setè grau, en una escola encara més sueca. Així doncs, jo només tenia amics suecs.

A casa hi havia una altra cultura. Vaig començar a sortir i van començar les baralles a casa. El Juan (el company de la meva mare) no m'entenia i vam acabar sense parlar-nos. M'era difícil ser sempre un *special fall*, un cas especial. A l'Argentina era la sueca i, a Suècia, una *svartskallen*, és a dir un 'cap negre'. Al final no sentia res. A vuitè vaig començar a anar amb l'*svartskallengänget*, el grup dels 'caps negres', un grup de nois immigrants que havien viscut tota la vida a Suècia, però que, com jo, no se sentien a casa enlloc. Com que sempre havia callat quan algú em tractava malament, vaig començar a retornar tota la «merda» (amb perdó).

Em barallava amb els mestres; més ben dit amb tothom. Vaig començar a faltar a classe i feia el que em donava la gana. Era la manera de demostrar que ningú podia manar en la meva vida. Ara sóc conscient de tot això. Abans em sentia malament, però no entenia per què. Ara, en mirar enrere, m'adono que el problema va ser el *kulturkrocken* -el xoc cultural-, ja que no em podia sentir ni sueca ni argentina, només una *lilla värstningen*, és a dir una gamberra que es baralla amb tothom i ho embolica tot. Després, quan van començar els problemes a casa, no tenia ganes d'estar-m'hi. Vaig acabar el novè amb un 3,4 de nota.

El Juan i la meva mare es van separar. A partir d'aquell moment vaig canviar completament; per la meva mare, perquè la pobra havia sofert molt amb els meus embolics i, després, amb els de l'Ernesto, que era igual que jo.

Vam traslladar-nos de nou a Rinkeby, on vaig començar l'escola secundària. El primer dia em vaig sentir com si hagués arribat a «casa». Tots els canvis de la meva vida m'ho han fet veure tot d'una altra manera. Jo he viscut les dues cares de Suècia; molta gent no en sap res, que l'una i l'altra existeixen. Jo he viscut la realitat, no la idea que té tothom que si vas

a Rinkeby et maten amb un llançagranades o que si vas a Tumba et maten els *skinnbulorna* (caps rapats).

Gent que ha viscut a Rinkeby tota la vida, per exemple els llatins, no saben res de Suècia i dels suecs i pensen que ells són els suecs. Per a ells, els altres són els turcs i els negres. Aquesta manera de pensar ha fet que no m'ajunti gaire amb els llatins. Jo no em miro la persona pel lloc d'on és sinó per com és. Tinc moltes amigues, sueques, turques, kurdes, poloneses, llatines... de tot arreu. Quan coneixes gent de tot el món, aprens molt de les altres cultures i religions.

Ara sento que he trobat una cosa que havia buscat tota la vida. Sóc nascuda a l'Argentina, el meu cor és allà, però la vida la tinc a Suècia i no ho vull canviar, tot i que he tingut els meus problemes. I els que sentim això, sigui quin sigui el país dels pares, som un grup molt nombrós.

Es tracta d'una nova generació de joves que no pot tenir una nacionalitat; la té només en el passaport, però «passar inte in nägonstans invandrungdomar» (aquests joves no es poden situar enlloc).

El problema és que, a casa, és difícil que els pares entenguin que el nen es troba pressionat entre dues cultures. Això no s'accepta, a casa. I la societat tampoc ho accepta. Així doncs, som un gran grup de joves no acceptats enlloc.

M'he adonat d'això parlant amb joves turcs, polonesos, finlandesos, iranians... i tots diuen que es troben al mig. També hi ha un altre grup, el que viu només amb una cultura, la de casa o la de la societat. La segona opció és més difícil perquè, tot i que parlis el suec perfectament i et comportis bé, sempre ets un *svartskalle* pel teu nom.

Molts dels *vårstingar* són gamberros que, quan busquen brega, ho fan per enfrontar-se a la societat sueca; però també —sense adonar-se— s'enfronten a la seva llar.

Aquest últim any he madurat molt, i crec que he trobat alguna cosa que buscava. Molts em veuen com una *förredare* traïdora pels meus pensaments i actuacions. El meu xicot és finlandès i això no agrada als llatins. Tinc amics suecs, cosa que no agrada als emigrants, i tinc amics *svartskallar*, cosa que no agrada als suecs. Jo visc la vida que em dóna la gana. És la meua vida.

L'article 28 (de la Declaració internacional dels drets humans), referent als drets dels pobles, diu: «Tota persona té dret que s'estableixi un ordre social i internacional en què els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració es facin plenament efectius».

Si analitzem la vida de l'Helena, comença amb el fet que —segons ella— els seus pares van haver de sortir de l'Argentina a causa de la dictadura.

El pare va ser torturat i tots dos van ser desterrats. Això va en contra de l'article 5, que diu que ningú pot ser sotmès a tortures o tractaments inhumans i cruels, i de l'article 9, que diu que ningú pot ser detingut, empresonat o desterrat arbitràriament. La família va poder rebre asil a Suècia gràcies a l'article 14, segons el qual tota persona, en cas de persecució, té dret a buscar asil en qualsevol país i a gaudir-ne.

Així comença la vida de l'Helena en un país que és estrany per als pares, però que ella, a poc a poc, va acceptant com a seu. El fet de créixer en un país diferent del dels pares implica una situació no gaire fàcil per als que la viuen com l'Helena, per als que no senten acceptats enlloc —incompresos per la família i per la societat—, per als que es troben al mig.

La pertinença i la no-pertinença a dues cultures pot significar una cosa molt positiva i, alhora, portar molts problemes. Per exemple:

- *Ser apàtrida* en alguns casos. El Julio és un jove de pares xilens nascut a Suècia que no té cap nacionalitat. Les autoritats sueques el consideren xilè perquè, a Suècia, haver nascut en territori suec no és causa suficient per ser vist com a suec, ja que en aquest país es té en compte la nacionalitat dels pares (*jus sanguinis*). Per adoptar la nacionalitat xilena, el Julio ha d'haver viscut almenys un any a Xile. Com que ho hi ha estat mai, no la pot demanar. Als divuit anys, el Julio té l'opció de demanar la nacionalitat sueca, per la qual cosa ha de pagar 35.000 ptes. i obtenir un certificat de bona conducta de la policia. Com que el Julio va participar de jovenet en alguns robatoris, haurà d'esperar alguns anys més per obtenir la nacionalitat.

- *Problemes amb la família* perquè els joves se socialitzen en una cultura diferent de la dels pares i perquè, en el desenvolupament de la seva identitat sociocultural, adopten aspectes tant de la cultura paterna com de la cultura majoritària. De vegades hi ha situacions entre els joves difícils de controlar. En la tragèdia que es va produir a Göteborg per l'incendi d'una discoteca, molts pares de religió musulmana no sabien que els seus fills eren a la festa. Els nois i noies havien dit que anaven a dormir a casa d'uns amics perquè els pares no volien que anessin a festes; d'altra banda, la festa era una oportunitat perquè es trobessin joves de diferents nacionalitats. Tot això passa perquè els joves se socialitzen en una societat amb valors diferents dels seus pares. Els pares no són conscients, o no volen ser-ho, que els fills ja no són d'un país sinó de dos.

- Amb l'incendi es va entreveure un altre problema. De primer moment, les autoritats sueques van enviar un capellà protestant per comunicar a les famílies musulmanes la mort dels seus fills. Quan les famílies musulmanes es van voler reunir amb l'imam per demostrar la seva pena, *no tenien ni un local ni una mesquita on reunir-se*. Això, malgrat que el 70% dels joves morts en l'incendi procedien de famílies musulmanes i que ja feia anys que els musulmans havien demanat el permís per construir la mesquita.

- Als joves, aquest trobar-se al mig els porta *problemes d'identitat*. No saben on pertanyen. No saben qui són. I si volen pertànyer al país on viuen han d'esborrar tot allò que els faci diferents de la societat majoritària, és a dir tot allò referent a la identitat i la cultura dels pares.

- Ser diferents pels cabells, pel físic, pel nom i per la manera de ser fa que *siguin discriminats* a l'escola i per la societat majoritària. A l'escola la segregació es produeix per actituds negatives i prejudicis dels professors, que mai els posen un 5 (la nota més alta) en l'assignatura de suec perquè pensen que com que són estrangers no poden ser bons en aquesta llengua, i que remarquen contínuament com són de negativament diferents en lloc d'acceptar la diferència com a part de la societat sueca d'avui. La societat en general els discrimina per diferents raons: no els accepta com a suecs tot i haver nascut a Suècia, els discrimina perquè són diferents i no deixen entrar els joves en una discoteca o perquè presenten actituds que constantment es troben al carrer, o els denomina 'caps negres'.

- Ser destinat a barris perifèrics comporta marginació que els marca en diversos aspectes. Si prenem el cas de Hjällbo, un barri dels afores de Göteborg, veiem que el 72% de la població és a l'atur i que el 86% té arrels a l'estranger. Al mateix barri hi viuen persones representants de 85 nacionalitats. A l'escola, el 98% dels nens procedeix de famílies emigrades i pocs saben suec quan comencen a anar-hi... Per als joves, el barri significa seguretat -perquè hi passen desapercebuts, s'hi senten segurs i poden tenir accés a moltes cultures- i, alhora, religions. Ghassan Taha, de 22 anys, que viu en aquest barri i no troba feina, ho expressa així: «Com volen que em senti quan entro en aquelles oficines tan elegants? Com creuen que em veuen les persones que hi ha? Com classe baixa, com classe ètnica baixa, quasi com un animal».

La política d'immigració sueca, basada en el dret d'igualtat, impedeix als joves immigrants a Suècia que formin part de la societat. De ben petits són considerats diferents i no són acceptats tal com són; per ser acceptats han de canviar i adaptar-se a les normes sueques.

Només els que són forts poden tirar endavant i sentir-se partícips tant de la cultura sueca com de la cultura dels seus pares. Però la majoria no tenen opció i només els queda la possibilitat d'adaptar-se a la cultura dels seus pares o a la cultura dels 'caps negres', és a dir, a la cultura que emergeix dels estrangers. Això, malgrat que vulguin pertànyer a la cultura sueca i s'esforcin per aconseguir-ho.

El model d'integració suec és un mite. Els nens estrangers són assenyalats des de petits com a divergents. Això es reforça a les escoles, i les diferències entre aquests nens i els nens suecs són interpretades com una falta. Primerament són vistos com a «caps negres», i no com a alumnes normals amb qualitats i debilitats.

Els joves immigrants se senten sempre «mirats», assenyalats i no creguts. El que és tràgic és que no arriben a establir-se en la societat sueca malgrat que ho vulguin. Si parlen suec de Rinkeby, un suec que s'ha desenvolupat en un barri on més del 60% dels habitants són estrangers, els assenyalen com a 'caps negres'. Si aprenen suec sense accent estranger, sempre hi ha alguna cosa que els fa diferents, ja siguin els cabells, el nom..., i no són acceptats. Quan no són acceptats com a part, l'únic que els queda és identificar-se amb els que són fora. El que els dona seguretat són el barri, la família i els amics: a Rinkeby perquè -com que no destaquen- passen desapercebuts; la família perquè -malgrat que els pares estiguin separats- tenen cosins, avis o oncles a qui adreçar-se-, i els amics perquè els protegeixen en situacions difícils.

La política d'immigració sueca, per tant, té com a objectiu assimilar joves perquè siguin suecs, i no pas canviar les actituds de la societat perquè s'hi sentin acceptats com a part, independentment de l'origen.

Aquests joves haurien de tenir dret a una nacionalitat, a desenvolupar-se en una societat i participar-hi, i a créixer en un barri on se'ls respecti. No només per la seva cultura, sinó per tractar-se d'éssers humans, tots els pobles haurien de tenir els mateixos drets.

Paraules clau

Emigració

Repressió

Diversitat cultural

Educació intercultural

Marginació

Violència

Necessitat d'identitat

Diversitat

Conflictes

Entre dues cultures

Socialització

Abstracts

La autora da a conocer la carta de una chica testimonio de cómo ha percibido su vida siendo emigrante en Suecia. Narra los cambios de residencia y cultura y las consecuencias a nivel escolar, familiar, personal y social. El hecho de crecer en un país distinto del que provienen los padres, implica una situación complicada para aquellos que la viven, para aquellos que no se sienten aceptados ni comprendidos por la familia ni por la sociedad, aquellos que se encuentran en medio de la cultura de los padres y la del país de acogida. La autora concluye el artículo comentando la política de inmigración sueca que tiene por objetivo la asimilación de los jóvenes inmigrantes para que sean suecos, en vez de cambiar las actitudes en la sociedad para que ellos se sientan aceptados como parte de la misma, independientemente de su origen.

L'auteur présente la lettre d'une fille qui témoigne comment elle a perçu sa vie en étant émigrante en Suède. Elle raconte les changements de résidence et de culture et les conséquences au niveau scolaire, familial, personnel et social. Le fait de grandir dans un pays différent de celui d'où proviennent les parents implique une situation compliquée pour ceux qui la vivent, pour ceux qui ne se sentent pas acceptés ni compris par la famille ni par la société, ceux qui se trouvent au milieu de la culture des parents et celle du pays d'accueil. L'auteur conclut l'article en commentant la politique d'immigration suédoise qui a comme objectif l'assimilation des jeunes immigrants pour qu'ils soient suédois, au lieu de changer les attitudes dans la société pour qu'ils se sentent acceptés comme faisant partie de cette dernière, indépendamment de leur origine.

The author recounts a letter from a girl describing her life as an immigrant in Sweden. She tells of her changes of home and culture and the consequences on her schooling, family, person and social standing. The fact of growing up in a country different to that in which ones parents were born is a complicated situation for those who have to experience it. These immigrants feel unaccepted and misunderstood by both their family and society, caught between the culture of their parents and that of their country of destination. The author concludes by discussing the Swedish immigration policy which aims to assimilate young immigrants so that they become Swedish, rather than to change the attitudes in the society so that they might feel accepted as a part of this society, regardless of their origin.